etiam hanc ejus ritus mysticam explicationem tradit : « Una tamen, quæ in earum medio est collocata, non exstinguitur, sed absconditur, etc. Hic est Christus, qui licet videretur secundum Corpus exstinctus, secundum Divinitatem tamen vivebat, quæ illis erat occulta, etc. » Sunt etiam lectu digna, quæ in eumdem ritum notavit Durandus, citato lib. VI sui Rationalis, cap. 72, num. 25 et sequenti, ubi varias hujus ritus explicationes exhibet, (38. Cerei Paschalis Benedictio antiquissima est in Ecclesia, et Zozimus Papa circa annum Domini 416, ut in singulis Parochiis accenderetur, statuit, Alcuinus de Div. Offic.; Amalarius Fortunatus, lib. I, v. 18, de Eccl. Offic.; Walafridus Strabo, cap. 30, de Rebus Eccl.; Micrologus, de Eccl. observ., cap. 53. Causa Benedictionis Cerei in vigilia Resurrectionis Domini exprimitur in Conc. Tolet. IV, can. 8 : « Lucerna et cereus in vigilia sacræ Resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius Sacramentum solemniter benedicatur, ut sacræ Resurrectionis Christi mysterium quod tempore hujus noctis votivæ advenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus. »

CANDELABRUM.

SUMMARIUM.

1. Candelabrum septimum non adhibetur in Vesperis, neque in Missis Defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis. — 2. Candelabrum septimum non debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopus suffraganeus; sicuti ponitur, quando celebrat Episcopus Ordinarius. — 3. Abbates, et Prælati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant Candelabrum.

(1. Candelabrum septimum non adhibetur in Vesperis, neque in Missis defunctorum, licet ab Episcopo celebrentur, sed solum in Missis solemnibus ab Episcopo celebrandis. Sac. Congregat. Rituum in Placentina, 19 Maii 1607, dub. 8. (2. Candelabrum septimum non debet poni super Altare, quando solemniter celebrat Episcopus Suffraganeus, sicut ponitur quando celebrat Episcopus Ordinarius. Ead. Sacr. Congreg. Rituum in Bracharen. 1 Septembr. 1607. (3. Abbates et Prælati Episcopo inferiores, qui Pontificalium usu fruuntur, super Altare, in quo Sacra erunt facturi septimum nequaquam apponant Candelabrum (1) ; Sac. Rit. Congr. in Decreto Generali, § 1, *Circa usum Pontificalium prælatis Episcopo Inferioribus concessorum*, edito coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro VII, die 27 Sept. 1659.

CANIS

SUMMARIUM.

1. Canes venatici teneri, et ali non possunt ab Episcopis sub pœna Excommunicationis per tres menses : neque a Presbyteris sub pœna Excommunicationis per duos menses; neque a Diaconis sub pœna privationis ab omni officio. — 2. Quæ Suspensionis pœna etiam ad Subdiaconum extenditur. — 3. Minoristæ vero Clerici arbitrio Judicis plectendi traduntur. — 4. Canes in Ecclesia inferri non possunt. — 5. Canes neque masculi, neque feminæ possunt retineri in Monasteriis Monialium.

(1. Canes venatici teneri, et ali non possunt ab Episcopis sub pœna Excommunicationis per tres menses ; neque a Presbyteris sub pœna Excommunicationis per duos menses ; neque a Diaconis sub pœna privationis ab omni Officio ; cap. *Episcopum* 1 de Clerico venatore, ibi : « Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, Canes, aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium Personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a communione, si Presbyter, duobus; si Diaconus ab omni Officio suspendatur (2), » (2. quam suspensionis pœnam etiam ad Subdiaconum extendit Glossa in cit. cap. *Episcopum*, verb. *Voluptas*. (3. Minoristas vero Clericos arbitrio Judicis plectendos tradit ibi Ancharanus, et Hostiensis in summa, num. 4, quia tenere et alere Canes pro venatione omnibus Clericis est prohibitum ; cap. *Omnibus Servis Dei*, 2, *de* Clerico Venatore ; Concil. Lateranense IV, cap. 15 ; Concil. Agathense, cap. 55, et Concil. Wormatiense, cap. 17. (4. Canes in Ecclesia inferri non possunt ; Concil. Mediolanense I, part. II, tit. *de Ecclesiis et earum cultu ;* Conc. Mexican, lib. V, § 28.

(5. Propter inconvenientia secuta ex parvis Caniculis, quæ voluptatis gratia tenebantur in Monasteriis Monialium, facta fuit circa id prohibitio generalis, ne amplius intus habeantur, neque masculi. neque feminæ; Sac. Congreg. Episcop. et Regular. in Mutinensi 3 Februar. 1597, et in Justinopolitana 22 Septembris 1651.

(1) Excipiendi vero sunt Prælati, qui proprium ac separatum habent territorium, ac in Diœcesi sua Episcopalem exercent jurisdictionem. Respicit autem hic numerus septenarius Candelabrorum ad cap. I Apocalypsis; ubi Joannes vidit septem Candelabra aurea, et in medio Candelabrorum similem filio hominis vestitum podere, id est veste Pontificali, quasi accinctum ad sacrificandum. Innocentius III, lib. II, de Mysteriis Missæ, cap. 5, septem hisce Candelabris significari tradit, « ut ille per hoc advenisse monstretur, super quem requiescit Spiritus gratiæ septiformis secundum vaticinium Isaiæ prophetæ. » (Edit. Casin.)

(2) Caput istud quod incipit *Episcopum*, quod prostat lib. V Decretal. Gregorii IX, tit. 24, de Clerico Venatore, quodque affertur a nostro Auctore ad probandum, quod sibi proposuerat, desumptum est non a Concilio Aurelianensi, uti designat Epigraphe in fronte Capitis præfixa, uti observavit, atque animadvertit Antonius Augustinus, et post eum Gonzalez in Not. ad memoratum cap. 1 de Clerico Venat., sed in Conciliis Epaunensi et Agathensi, ubi post priora verba adducta initio hujusce Capitis hunc in modum prosequitur : *Si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat, duobus Presbyter abstineatur, uno Diaconus ab omni officio et communione cessabit*. Unde profecto lux affunditur laud. c. *Episcopum*, quod non recte Auctor noster exponit de Excommunicatione, hujusmodi enim Excommunicationes ad tempus vix occurrunt; sed rectius de suspensione erit intelligendum, quæ non infrequenter in jure solent esse temporales, quod et ipse Auctor noster alibi facit. Vide verb. *Clericus*, art. 6, n. 30. Hoc ipsum non obscure laud. cap. *Episcopum* per illa verba : *a communione*, *ab officio suspendatur*. Neque revera huic nostræ interpretationi obstat verbum illud *a Communione*. Hoc autem uti probe intelligatur, illud profecto sciendum, duplicem olim distingui communionem, *laicam* nimirum, et *Ecclesiasticam*, sive *Sacerdotalem* (etenim de *peregrina Communione* nihil dicam, ne videar hic lectorem longiori adnotatione detinuisse; verum, si lubet, adeatur eruditissimus Albaspinæus Observation. lib. I, observat. 3). *Communio* itaque *laica*, uti probat laud. Albaspinæus observat. 4 laud. lib. 1, dicebatur, non quia Clericus extra cancellos et septa Altaris Eucharisticam Communionem more laicorum perciperet, uti vulgo eruditi sentiebant, aut sub una tantummodo specie; sed ita dicebatur, quando Clericus criminis acerbitate e suo gradu expulsus, atque perpetuo dejectus, ex clerico fiebat laicus; aut in Ecclesia, et de Ecclesia erat in omnibus veluti laicus. Lege eruditissimum Episcopum loc. laud. Adeatur præterea Gonzalez in Notis, ad cap. Osius II, de Election. qui erudite rem istam juxta nostram sententiam illustrat.

Communio porro *Ecclesiastica* nihil aliud erat, quam jus ipsum, quod inerat cuique Clericorum rite initiato obeundi Ecclesiastica ministeria suo ordini congruentia; atque hæc varia, et multiplex erat pro diversitate graduum in Ecclesia; qui enim in Episcopum allectus esset, longe alia ratione hujusce Communionis erat particeps, quam qui sola Diaconatus, aut Presbyteratus dignitate pollebat. Atque inde etiam fiebat, ut variæ ac diversæ essent hujusce *Communionis Ecclesiasticæ* privationes, sive suspensiones. Etenim nonnunquam evenire solebat, ut gradus sui honore non privaretur Episcopus, cui tamen ob aliquod crimen interdictum esset, gradus atque ordinis sui munia tantummodo exercere; uti verbi Divini administratio, pœnitentiæ concessio, et cæteræ hujusmodi Episcopatus partes et munera. Et sic deinceps de aliis inferioribus gradibus in ordine Clericali. Qua de re legendus erit laud. Albaspinæus laud. lib. I, Observat. 1 et 2. Hujusmodi porro privationes, cum in perpetuum latæ essent ablato etiam gradus honore, erant puræ putæque atque omnimodæ depositiones ab ordine Clericali; secus vero erant meræ suspensiones, licet etiam hasce postremas privationes ad diversa depositionum genera referat ibid. Albaspinæus ; sed rectius dixeris suspensiones. Insuper illud etiam adnotandum ex eodem eruditissimo Episcopo, scilicet cum in Sacris Canonibus a communione secludantur Clerici, quamvis nihil adjectum sit, quod communionis genus sit intelligendum, id *de Ecclesiastica Communione* esse accipiendum, quæ ab iisdem Ecclesiastica, nonnunquam etiam Sacerdotalis appellatur.

Hisce itaque adnotatis quam brevissime, cuique profecto patere arbitramur laud. cap. *Episcopum*, rectam interpretationem. Itaque si Episcopus, ut ibidem decernitur, sæpius in hac voluptate detentus fuerit, habendi scilicet Canes, aut accipitres ad venandum, tribus mensibus a communione sui gradus ac muneris propria h. e. ab Episcopalibus muniis suspendi jubetur; duobus vero si tantummodo Presbyter. Quæ sane de Excommunicatione sive *majori*, ut vocant, sive etiam *minori* omnino intelligi non possunt, nec debent; illa enim cessatione communionis prohibitis tantummodo Clericis ab exercendis proprii ordinis functionibus, in reliquis a Fidelium cæterorum communione non removebantur, neque a passiva participatione Sacramentorum illi arcebantur, quod fiebat per excommunicationes. Atque hæc luculentius etiam patebunt, si animum quis intenderit ad verbum illud, quod postremo loco adhibetur in laud. cap. cum loquitur de Diacono : *ab omni officio suspendatur*, quod verbum, cum etiam ad antecedentia sit referendum, de excommunicatione accipi non poterit. At de notione vocis *Communio*, prout in Sacris Canonibus antiquitus accipiebatur, agemus iterum opportunius in Nota ad verb. *Communio*. (Edit. Neapol.)

CANON MISSÆ.

SUMMARIUM.

1. Canon Missæ quonam sensu accipiatur. — 2-5. De auctore ejusdem. — 6. Apostoli antequam Canonem instituissent ad solam Orationem Dominicam consecrarunt, postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia utitur, in Missæ sacrificio fundebant. — 7. Varia Canonis nomina. — 8. De Canonis auctore. — 9. Indicantur quæ pertinent ad Apostolicam traditionem, quæ ad Pontif. institutionem. — 10. Mentio Pontificis. – 11. Et Episcopi. — 12. An Abbates, et alii Ordinarii non Episcopi possint nominari. Quid dicendum de Abbate Montis Casini. — 13. De nominum recitatione. *Remissive.* — 14. An possit Sacerdos pro hæreticis, schismaticis, etc. orare. — 15. De cæteris orationibus in Canone. — 16. Nonnulla de elevationis ritu.

(1. Canon Missæ pro mysticis precibus, quibus actio divina celebratur, accipitur. Canon est regula, ordo, formula, ac ritus solemnis, quo sanctissima hæc oblatio fieri debet. Idcirco enim sic concepta hæc regula fuit, ut ex nullius penderet primo arbitrio. (2. Circa Auctorem Canonis non consentiunt cum Catholicis hæretici. Sed quidquid sit, id omnino indubitatum est, quod Canon tum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus constet. (3. Primum a S. Petro Canonem institutum, et in sua Liturgia appositum fuisse probat cum aliis quamplurimis S. Isidorus, lib. I, de Ecclesiast. Off. (4. Plura a Novatoribus adducuntur, ut demonstrent cum Polydoro Virgilio, lib. V, de Inventione rer. cap. 10 Canonem Missæ non a S. Petro et ab Apostolis institutum, sed a pluribus Pontificibus variis temporibus compositum et auctum fuisse. (5. Sed his facile respondetur, Pontifices quidem aliqua verba non de novo adjecisse, sed jam a scriptoribus omissa instaurasse et restituisse, ut docet Herrera, lib. I, de Cæremon. Missæ cap. 3. (6. Contra eos, qui putant Apostolos ad Orationem tantum Dominicam celebrasse, asseri posset cum Lautdmerer, lib. II, de Vet. Mon. cap. 81, ad solam Orationem Dominicam Apostolos consecrasse, sed videlicet ante-

quam Canonem instituissent; nam postea non solum Canonem, verum et preces, quibus hodie Ecclesia utitur, in Missæ sacrificio fundebant. « Postquam, scribit Sanctus Proclus, in libell. de tradit. divinæ liturgiæ, Servator noster in Cœlum assumptus est, Apostoli priusquam per orbem terrarum dispergerentur, conspirantibus animis, ad toto die orandum convertebantur, et cum multam consolationem in mystico illo Dominici corporis sacrificio positam invenissent, fusissima et longa oratione liturgiam decantabant.... Quare multas decantabant preces, divinum Numen impense orantes... Qui quidem religiosus ritus observatur ad hoc usque tempus, et ad finem usque sæculi manebit. »

ADDITIONES CASINENSES.

(7. Canon Missæ a Divo Ambrosio *Regula* vocatur, ab Optato *Legitimum*, *Ordo precum* a Vigilio Papa; *Secretum* a D. Basilio: *Actio* demum a D. Dionysio; nam *Canon eadem actio nominatur, quia in ea est legitima et regularis Sacramentorum confectio.* Walaf. cap. 23. Inde orationes illæ, quæ incipiunt *Communicantes, et memoriam venerantes, etc. infra actionem* dicuntur, quia intra Canonem recitantur.

(8. De Canonis auctore adhuc disputatur inter scriptores etiam Catholicos. Alii putant fuisse Gelasium Papam, et alii Musæum Presbyterum Massiliensem, vel Voconium Episcopum Castellanensem in Mauritania, qui Sacramentorum libros, uti Gennadius testatur, conscripserunt. Adelmus Episcop. Lib. de Laudibus Virginitatis, cap. 23, tenet Gregorium M. illum edidisse. At ipse Gregorius lib. VII, Epist. 64, monet *super oblata preces Scholastici dicendas.* Quod licet Jansonius in suis Liturgicis, lib. III, cap. 11, arbitretur non de Canone Missæ, sed de prece quadam actioni Missæ inserta D. Gregorium affirmasse; ibi tamen revera de Canone Missæ Pontificem fuisse locutum, patet tum ex ipso Epistolæ contextu, tum ex auctoritate Innocentii I, in epist. ad Decentium, ubi habet *de nominibus vero recitandis antequam Sacerdos precem faciat*, etc. Hancque sententiam non modo Card. Bona et Robert. Sala, verum etiam Custantius tuetur, Summ. Pontif. Epist. tom. I, pag. 837. Quod vero nomen illud *Scholastici* idem Cardinalis Bona Rer. Liturg. lib. II, cap. 11, § 2, multis allatis argumentis, probat non esse proprium alicujus hominis, sed pro viro aliquo docto et erudito accipi debere. Isidorus lib. I Offic. cap. 15, Canonis Auctorem facit Apostolorum Principem dicens: « Ordo Missæ, vel Orationum, quibus oblata Deo sacrificia consecrantur, primum a Sancto Petro institutus est. » Walafridus Strabo de Reb. Eccles., cap. 22, testis est incertum fuisse nono sæculo Canonis auctorem. Innocentius III, ex eo quod nulla fiat in illo Episcoporum mentio, concludit ante Silvestri tempora compositum fuisse. Demum S. Cyrillus in suis Cateches., S. Basilius, Tractat. de Spiritu Sancto, et Auctor Sacram. sub Ambrosii nomine consecrationis preces ab antiquissima traditione derivatas agnoscunt. Ex tanta ergo auctorum discrepantia in agnoscenda Canonis origine, hoc unum cum Tridentin. session. 22, cap. 4, certo affirmari potest, Canonem scilicet constare ipsis Domini verbis, ex Apostolorum traditione, ac Sanctorum Pontificum institutionibus. Cumque ejus auctorem assignare non possimus, ab Apostolis traditum fuisse censemus. Nam quod Walafridus Strabo loco supra citato ineunte sæculo nono potuit affirmare, sibi ignotum esse, quis primum illum ordinaverit, id evincit immemorabilem censendam esse illius antiquitatem, cum præsertim veteres auctores singulorum meminerint Pontificum, qui aliquid Canoni adjunxerunt, (quomodo Auctor Pontificalis in vita S. Leonis I, Joannes Diac. in vita S. Gregorii, ac Ven. Beda in Hist. Anglor. cæterique Auctores, qui de Missa scribunt), nunquam vero primum Canonis institutorem nominaverint, quod profecto multo magis fecissent, si compertum habuissent. Qui præterea auctores, affirmando præfatos Pontifices aliquid Canoni adjunxisse satis probant, non solum ante Gregorium et Gelasium, sed etiam ante D. Leonem, qui illos in Pontificali cathedra præcessit, fuisse Canonem adhibitum. Nec obstat inveniri in Canone Apostolorum et Martyrum nomina; nam illa certe sequiori ævo adjuncta fuere. Alia multa de Canonis antiquitate videri possunt apud Robert. Sala in adnot. ad Bonam de Rer. Liturgicar. lib. II, cap. 11, § 2. (9. Innocentius III, in sua Decretali: *Cum Martæ*, de Celeb. Missarum, dicit: « Multa tam de verbis, quam de factis Dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo, vel factu expressisse leguntur; » et ad ista pertinere affirmat, Christum in consecratione panis et Calicis oculos in cœlum sustulisse (quomodo etiam sentiunt Tertullian. in Apologetico cap. 30, et S. Ambrosius), similiter verbum *æterni* additum tanquam Novi Testamenti attributum, et alia verba *mysterium Fidei* ad exprimendam Transsubstantiationem; et ita etiam sentit D. Thomas III Part. quæst. 83, art. 4. Sunt et alia multa, quæ Apostolicæ traditioni tribui possunt, sed brevitatis gratia præterimus. Veniunt vero ex Pontificum institutione inter alia, ultima Canonis oratio, quæ incipit: *Nobis quoque.....* quam Adelmus lib. de Virginitate, cap. 25, D. Gregorio M. tribuit, oratio: *Unde et memores*, etc. quam multi ab Alexandro I Canoni fuisse adjunctam existimant. Robert. Sala in not. ad Card. Bonam de Rer. Liturg. lib. II, cap. 11, § 2.

(10. Prima Canonis oratio etiam Vigilii Papæ tempore legebatur, cum ipse scribat ad Justinianum Imp. « Omnes Pontifices antiqua in offerendo Sacrificio traditione deposcimus, ut Catholicam fidem adunare, regere Dominus, et custodire toto orbe dignetur. » Tamen non semper iisdem verbis legebatur apud omnes Ecclesias, ut videre est apud Robert. Sala loco citato § 3. Primo Sacerdos offert sacrificium pro Ecclesia, deinde pro Pontifice speciatim ex antiquissima Ecclesiarum consuetudine, ad significandam Eccle-

siæ unitatem, membrorumque cum capite communionem. Unde Pelagius Papa affirmare potuit referente Alcuino de Div. Offic. c. 10: « Constare ab universi orbis communione separatos esse, qui qualibet dissensione, inter sacra mysteria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant. » Agobardus vero ex edit. Stephani Baluzii tom II, pag. 49, ita commemorat ejusdem Pontificis verba ad Episcopos quosdam, qui in Missarum solemniis ejus nomen reticebant: « Divisionem vestram, ait Pelagius, a generali Ecclesia, quam tolerabiliter ferre non possum, vehementer stupeo, quum enim Beatissimus Augustinus Dominicæ sententiæ memor, quæ fundamentum Ecclesiæ in Apostolicis Sedibus collocavit, in Schismate esse dicat, quicunque se a Præsulum, earumdem Sedium auctoritate, vel communione suspenderit, nec aliam manifestet Ecclesiam, nisi quæ in Pontificalibus Apostolicarum Sedium est solidata radicibus, quomodo vos ab orbis communione separatos esse non creditis, si mei inter sacra mysteria, secundum consuetudinem, nominis memoriam reticueritis, inquo, licet indigno, Apostolicæ Sedis per successionem Episcopus præsente tempore videtis consistere firmitatem. » Demum Legati Hormisdæ his verbis ad Pontificem narrant id, quod ipsis contigit in Troili Scampinæ civitatis Episcopi reconciliatione: « Confitemur, inquiunt, Beatitudini vestræ: tantam devotionem, tantas Deo laudes, tantas lacrymas, tanta gaudia difficile in alio populo vidimus. Prope omnes cum cereis, viri cum mulieribus, milites cum Crucibus nos in Civitatem susceperunt. Celebratæ sunt Missæ, nullius nomen obnoxium religioni est recitatum, nisi tantum Beatitudinis vestræ. » Cum vero Ecclesiæ sæculo sexto tam clara habeamus argumenta de Pontificis in Canone mentione, talis tamen consuetudinis origo a primis usque sæculis petenda est. Nam lib. VIII Const. Apostolicar. quæ aut ab ipso Clemente Papa et Martyre vulgatæ fuere, vel ab alio Auctore, qui sæculo secundo, aut saltem tertio ineunte vixit, cap. 12, hic ritus ab omnibus observari præcipitur, et laudatus Pontifex his verbis de se ipso mentionem facere dicitur: « Adhuc obsecramus te pro me, qui nihil sum; » unde etiam hodie Pontifex de seipso dicit: « Una mecum indigno famulo tuo, quem Gregi tuo præesse voluisti. » Innoc. III, lib. III, de Myst. Missæ, cap. 5; Thom. Walden. tom. III, tit. 4, cap. 37, n. 5; et Gavant. Part. II, tit. 8, rub. 2, a Christo Domino hunc ritum derivari affirmant, qui in Cœna rogavit pro Petro, ut non deficeret fides ejus.

(11. Deinde fit in Canone commemoratio Episcopi cum S. Paulus, Heb. XIII, *Mementote*, dicat, *Præpositorum vestrorum*, et similiter S. August. epist. 110, in fine docet pro Episcopo in Missa orandum. Quamvis vero Innoc. III, lib. III, c. 5, cum Alcuin. de Celebrat. Miss. asserat Episcopum nominari Celebrantem, tamen rubrica aperte dicit, nominari debere Episcopum Ordinarium loci, in quo celebratur, cum præsertim Romæ hæc verba omnino omittantur, quia Pontifex est Urbis Episcopus Ordinarius. Quapropter Celebrans in aliena Diœcesi non potest suum Episcopum nominare, sed si non recordaretur nomen Episcopi loci in quo celebrat, potest nomen tantum omittere, et proferendo verba *pro Antistite nostro*, intelligere *mentaliter* Antistitem in cujus Diœcesi celebrat. Pasqualig. de Sacrif. novæ Legis, tom, I, tract. 1, quæst. 27, sub num. 26, et Angel. part. I, tit. 7, num. 60. Ecclesia Episcopo viduata, minime nominandus est Vicarius Capitularis, qui licet vere sit Ordinarius non est tamen Antistes. Nec potest nominari in Occidentali Ecclesia Archiepiscopus vel Patriarcha Provinciæ, quia non sunt Ordinarii in Diœcesibus suffraganeorum, quamvis aliquam exerceant jurisdictionem. Aliter tamen tenent Græci, cæterique Orientales. (12. Abbates et alii Ordinarii, qui non sint Episcopi, nominari non possunt. Gavantus ex Decreto Sacr. Congr. affirmat Regulares nominare non posse loco Episcopi suos Superiores, nec Clerici Sæculares suum Superiorem, qui non sit Episcopus. Multi tamen excipiunt Abbatem Montis Casini, qui a suis subditis Sacerdotibus nominari solet in Canone. Et quamvis S. Congregatio in Casinen. die 5 Februar. 1684, negativum responsum dedit ad 1 dubium Clero de Barrea Casinen. *Nullius Provinciæ Capuanæ*, tamen non derogavit immemorabili consuetudini, quæ in contrarium viget, nam in illa petitione erat expressum, Abbatem Casinensem nominari in Canone, propter jurisdictionem quasi Episcopalem, quam communem habet cum cæteris Abbatibus Ordinariis. Minus tamen recte id assertum fuit, nam non propter jurisdictionem istam nominari solet, sed propter immemorabilem consuetudinem, cujus documenta videri possunt apud Angel. de Nuce, Rosanen. Archiep. in notis ad Chron. Casinen. lib. I, cap. 4, qui testis est, suo tempore Sacerdotes post Pontificem, Abbatem nominare, et affert præterea in hujus rei confirmationem vetustissimum Missale Casinense Desiderii tempore exaratum, ubi hæc verba leguntur: *una cum Papa nostro N. et Abbate nostro N.* Quapropter, cum Sac. Congregatio juxta exposita tantum responsum dedit, cumque præterea nullam addidit clausulam immemorabilis consuetudinis derogatoriam, hodie quoque nonnulli in ea Diœcesi nomen Abbatis pro tempore Canoni addunt. « nam cum peculares consuetudines locorum sint facti, et in facto existunt, præsumitur Superior eas ignorare, adeoque non censetur velle ipsis in aliquo derogare, nisi expresse id caverit, » uti loquitur Reiffenst. in suo Jure univer. lib. I Decret., tit. 4, § 183. Neque obstat Gavantum excludere omnino omnes, qui non sunt in Episcopali ordine constituti, quia inquit, « rubrica loquitur de Episcopo Ordinario, et Prælati Nullius, quamvis veniant sub nomine Ordinarii, non veniunt tamen sub Episcopi nomine. » Responderi enim potest cum Angel. de Nuce loc. cit. Quod vis « nonnulli insistentes generalibus

Cancellariæ regulis, Monasterium Casinense appellent Nullius, tamen propriæ et Episcopalis Diœcesis est, et appellari debet, ejusque Prælatus, cum singularem quamdam ac propriam, alteri non communem obtineat prærogativam dignitatis, omnimodam Episcopalem jurisdictionem, exceptis iis quæ ad ordinem spectant, obtinet, et sæpe etiam Episcopus nominatur. » Sed ne in istis amplius moremur, ipse Merat. in adnot. ad Gav. Thes. Sac. Rit. part. II, tit. 8, rub. 2, not. 6, affirmat neminem nominari posse in Canone, ut dicit Gavant., nisi tamen aliquod militet singulare Privilegium Apostolicum, vel legitima et inveterata consuetudo, qualis viget in Galliis pro Rege, et Venetiis pro Duce.

(13. De nominum recitatione et de Diptychis alibi erit sermo. (14. Monendum tantum hic est cum Azor. lib. X, cap. 22, quæst. 3, posse recte Sacerdotem in *Memento* pro Infidelium, Hæreticorum, Schismaticorumque conversione ad Deum intercedere, cum illa sit privata, non publica precatio. (15. Oratio *Communicantes* non significat autem fidelium, ut aliqui volunt, sed Sanctorum Communionem, uti patet ex sequentibus verbis : *Et memoriam venerantes*. Addita fuit Canoni juxta Radulphum et Durandum a Siricio Papa, alii tamen tribuunt Lino. Antiquissima est Sanctorum memoria in Canone, et aliqui propterea dicunt non inveniri nisi tantum Martyrum nomina, nam Ecclesia prioribus sæculis nondum Confessores venerari solebat. Alii vero putant, tantum Martyres nominari, quia proprii Sanguinis effusione mortem Domini imitati sunt, de qua memoria recolitur in Missa. Em. Card. Bona etiam advertit : Omnes Martyres qui in canone nominantur, vel Romæ, vel in locis Romano Patriarchatui immediate subjectis passos esse. De reliquis Canonis partibus vide eumdem Bona, Rer. lit. lib. II, cap. 12, et ejus adnotat. Robert. Sala, Macri Hier. verb. *Canon Missæ*, Gavant. part. II, tit. 8. (16. Aliquid tamen hic addere oportet de Elevationis ritu in Ecclesia Græca ab antiquissimis temporibus adhibito, non ita in Latina. Dionysius cap. 3 Eccl. Hierar. : « Divinissima, inquit, consecrat Mysteria, et in aspectum ducit, quæ celebravit. » S. Basilius vero lib. de Spirit. Sancto, cap. 27 : « Invocationis verba, cum ostenditur panis Eucharistiæ, et poculum benedictionis, quis Sanctorum scripto nobis reliquit ? » Sic etiam S. Germanus in Contemplatione Rerum Ecclesias-

ticar. et Anastasius Synaita serm. de Sacra Synaxi. Græci vero paulo ante communionem Hostiam et Calicem elevant, ut populus Dominicum Corpus et Sanguinem adorare possit, Latini peracta consecratione, Maronitæ demum post Dominicam orationem, et ita etiam Æthiopes. Basnagius exsurgit contra hujus ritus antiquitatem in Græca Ecclesia, contendens Dionysium non loqui de Elevatione in Missa, et S. Maximum etiam in suis Scholiis dubitanter de Elevatione explicasse allata Dionysii verba, dicens : « Forsitan intelligit elevationem et exaltationem, quæ fit post divini Panis consecrationem, dum hunc Sacerdos extollit, dicens : Sancta Sanctis, quod magis congruit veritati; » sed si Scholion integrum Basnagius legisset, agnovisset equidem hæc dubitantis non esse verba cum ibi legatur : « Certe hoc manifestum est, quod Pontifex sanctum Panem attollens ostendebat benedictionem, seu Sacramentum, dicens : Sancta Sanctis. » Quamvis recentior sit in Latina Ecclesia elevationis ritus, tamen excedit XII sæculi initium. In ord. Rom. Mabillonii n. 16, et in ord. Rom. Hittorpii legitur : « Cum Sacerdos dixerit *Per ipsum, et cum ipso*, Archidiaconus levat cum offertorio (palla scilicet, quam Mozarabes filiolam appellant) calicem per ansas, et tenet exaltans illum juxta Pontificem, Pontifex autem tangit a latere calicem cum oblatis dicens : *Per ipsum, et cum ipso per omnia sæcula sæculorum*, et ponit Pontifex oblationes in loco suo, et Archidiaconus calicem juxta eas, demisso offertorio in ansas ejusdem. » Micrologus in fine sæculi XI, cap. 17, hæc habet : « Quum dicimus *Per omnia sæcula sæculorum*, Corpus cum calice levamus, et statim in altare deposita cooperimus, scilicet, demisso offertorio in ansas calicis, » sed cum Berengarius post medium sæculum XI, suam hæresim in Galliam propagare cœpisset, in ejus detestationem Catholici statim post Consecrationem panis, Corpus elevabant, adorabantque, similiter etiam Sanguinem post calicis consecrationem. Qui mos ita paulatim invaluit in tota Latina Ecclesia. Illius Hildebertus Cenomanensis juxta sæculi XII initium meminit in Expositione Missæ, pariter Robertus Paullulus inter opera Hugonis Victorini, qui scripsit circa annum 1184, sæculo autem XIII, communis erat talis consuetudo in Latina Ecclesia. Vide Robert. Sala in Bon. lib. II, cap. 13, § 2 et Zaccar. Bibl. Rit., tom. III, part. II, disp. 2, § 21.

CANONES.

SUMMARIUM.

1. Canonum statuta ab omnibus custodienda. — 2. Canones pœnitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant. — 3. Canon quid sit. — 4-6. Canones disciplinam exteriorem præscribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis expendendi, quum nonnunquam temperati, et mutati fuerint, ne a vero eorum sensu aberretur. — 7. Quid Patres in condendis Canonibus sibi proposuerint. — 8. Nulli Sacerdotem licet ignorare Canones. — 9. Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiæ instituendum potius sunt juris naturalis ac divini interpretatio, et ad particulares casus applicatio, quam juris positivi nova constitutio. — 10. Proinde nulla consuetudo, nec contraria praxis eosdem in totum abrogare potest. — 11. Canonum relaxatio quibus de causis facta, et qua cautione. — 12. In Canonibus perscrutandis quænam attendenda sint. — 13. De Canonis vocabulo. — 14. Unde necessitas vulgandi Canones. — 15. Et quare collecti. — 16. De variis methodis in eorum collectionibus

BIBLIOTECA PUBL LEON MONTEREY

usis. — 17. De Canonum Apostolorum collectione. — 18-20. Collectiones apud Græcos. — 21. Latina Ecclesia quando Canonum collectionibus fuerit usa. — 22. Collectio Dionysii Exigui. — 23. Fulgentii

Ferrandi. — 24. Martini. — 25. Cresconii. 26. De Collectione Isidori Mercatoris. — 27. De cæteris collectionibus post Isidorum editis.

(1. *Canonum statuta ab omnibus custodienda* dicitur in cap. 1 de Constitution. potissimum autem ab Episcopis, qui sunt custodes Sacrarum regularum, uti habetur in cap. *Cum scimus*, 9, quæst. 3, quique in sui consecratione se ad id arctissimo obstringunt juramento, ut in cap. *Ego N.* de Jurejur. Bened. IV, de Synodo Diœces., lib. VII, c. 65, n. 1.

(2. Canones Pœnitentiales utiliter in multis Synodis sunt impressi, ut Confessarii eos addiscant, et pœnitentes moneant, quanta olim pœnitentia pro quibusdam criminibus imponeretur. Idem ibid. num. 5, 6, 7. Vide Verb. *Pœnitentiæ Sacramentum*, art. 3, n. 49, ubi afferuntur.

ADDITIONES NOVISSIMÆ.

(3. Ecclesiastica Constitutio Canonis nomine designatur. Canon idem est ac Regula, quæ dicta est ex eo, quod recte ducit, neque aliquando aliorsum trahit. (4. Canones disciplinam exteriorem præscribentes ex temporum, locorum, et personarum circumstantiis potissimum expendendi sunt. (5. Certum enim est Canones pro temporum, locorum, personarum, aliarumque causarum consideratione et necessitate editos fuisse, et nonnunquam temperatos, aut eadem postulante consideratione, aut necessitate mutatos. (6. Ob neglectam hanc considerationem sæpe a vero Canonum sensu aberratur. (7. In condendis Canonibus nihil aliud sibi Patres proposuerunt, quam ut fidelibus, ac præcipue Ministris Ecclesiæ in suis Decretis seu Canonibus vivendi rationem, atque Ecclesiæ rite administrandæ optimam, maximeque convenientem disciplinam præformarent. (8. Nulli proinde Sacerdotum licet Canones ignorare ; quandoquidem eorum neglectui corruptionis Moralis Christianæ primam causam ascribere non verebatur Christianus Lupus, Præfat. in Scholia. (9. Canones editi ad formandos mores, vitia eluenda, atque rite regimen Ecclesiæ instituendum, tametsi aliquid Juris positivi contineant, præcipuum nihilominus, quod in iis occurrit, atque decernitur, potius juris naturalis ac divini interpretatio, declaratio, atque ad particulares casus et causas applicatio, quam juris positivi nova constitutio dicenda est. (10. Proinde nulla, quantumvis inveterata consuetudo, nec contraria multorum praxis Canones in totum abrogare poterit. (11. Quod si Canonum rigor etiam Patrum ætate nonnunquam relaxatus fuerit, hæc relaxatio, nonnisi necessitate urgente, aut publica Ecclesiæ utilitate flagitante, indulta est; idque ea semper cautione, ut cessante necessitate, pristinus Canonum rigor servaretur. Sed nequaquam propterea Canonum mitigatio ab eorum studio ac diligenti perscrutatione deterrere debet. (12. In Canonibus perscrutandis ratio et spiritus magis quam verba attendenda sunt, ut hinc et sanctissimæ ac utilissimæ non raro ibi contentæ morum regulæ facilius detegantur, et intimus quoque Ecclesiæ Patrumque sensus quam clarissime innotescat et percipiatur. Canonibus ex mente Ecclesiæ perpensis, cuinam dubium, quin præcipue Clericorum quisque deprehendat, continuam et jugem in Ministeriis Ecclesiasticis occupationem ab Ecclesia maximopere inculcari; et dum leges ab oneribus tum civilibus tum personalibus Clero exemptionem indulgent, id principaliter intendi, non ut Clerici otio vacantes vitam oneribus exemptam agant, vel commodis temporalibus augeantur, sed ut jugiter, ac sine distractione Altaribus deservire queant, id est vivere ut evangelizent ?

ADDITIONES CASINENSES.

(13. Quamvis hic nomine Canonis Ecclesiæ leges significemus, tamen proprie *Canon* architectorum, necnon aliorum artificum est instrumentum, quo lineæ diriguntur; atque etiam norma et regula ad quam opus omne tam in mechanicis, quam liberalibus artibus exigendum est. Doujat, Prænot. canon., lib. II, cap. 21, et Devoti. Peculiari vero quadam ratione tum apud Græcos, tum apud Latinos *Canon* morum regulam significat. Hinc Ecclesia suis constitutionibus hujusmodi vocabulum accommodavit; sive quod a Legis nomine, ut pote imperiosum quiddam nimiumque durum sonante, abhorreret, sive quod Juris Ecclesiastici dignitatem magis regulæ nomen, et exinde *Canonis*, decere arbitrata sit, cum hominum mores informare et regere debeat.

(14. Primis Ecclesiæ temporibus, beatissima illa ætate, qua omnes Christi fideles flagrantissima ardebant charitate, vix ullas novas leges condere opus fuit; at labentibus annis vulgandi Canones necessitas apparuit, quum multa regulis indigerent, quibus apte componerentur. Hoc ipsum vero Constantini M. tempora præcessit, et cum adhuc Fideles sub sævissimo Ethnicorum Principum jugo tenerentur, factum est. (15. Quamobrem aucto in dies Canonum numero, ne incerto vagarentur, atque ut omnibus facilius innotescerent, ex multis Conciliis collecti, in unum corpus collati fuere, idque primum in Orientali, postea in Occidentali Ecclesia peractum est. (16. Variæ variis temporibus prodiere hujusmodi Canonum collectiones, quarum non una eademque fuit ratio, et methodus. In aliis enim Canones integros legimus, in aliis vero contractos, quædam solummodo Canones, quædam aliæ Canones simul et leges continent, et hæ *Nomocanones* a Græcis appellantur. Methodum etiam in istis collectionibus differre facile colligitur ex eo, quod in antiquioribus ut plurimum ratio temporum est servata, in recentioribus materiarum, ad certa enim capita et titulos relati sunt Canones, ut materia ipsa poscebat. (17. Antiquissima, cujus mentio fit in Ecclesiasticis monumentis, est collectio *Ca-*